

na (ne)sodelovanje obeh zvez, bo pokazal čas. Vsekakor je notranja zadeva nove zveze, koliko bo povezanost s stranko dejansko vplivala na njeno samostojnost. Kolikor bolj se bodo strankarske korenine poznale v njenem delovanju, toliko manj bo resna konkurenca planinskim društvom in Planinski zvezi Slovenije.

V Planinski zvezi s tako odločnostjo ponavljamo nedopustnost strankarskega vmešavanja v življenje in delo društev zavoljo tega, ker smo prepričani, da bi prisotnost strankarske politike v društvih dodatno razdeljevala Slovence. Vsakodnevni nestrpnosti in delitev ljudi po strankarski pripadnosti, ki smo jim priča v dolini, v gorah ne potrebujemo. Tudi zadnjih stopetdeset let najdemo v slovenski zgodovini brez števila primerov, ko so kulturna, gasilska in športna društva združevala, stranke pa delile ljudi. Dva posega politike v gorah bomo planinci v Sloveniji posebej še dolgo ohranili v spominu. Nemško-avstrijsko planinsko društvo si je v drugi polovici prejšnjega stoletja poleg planinskih zadalov povsem politične cilje, to je germanizacijo slovenskih gor, po drugi svetovni vojni pa so rušili križe na vrhovih in kapelico na Kredarici po naročilu ali s tihim soglasjem takratnega režima. Vse to nas utrjuje v prepričanju, da morajo biti v gorah dobrodošli vsi ne glede na svetovnonazorsko, socialno ali strankarsko pripadnost. Ker nam je doslej to tudi uspevalo, so slovenske gore tako priljubljene in množično obiskane.

Če na papirju ni pretiranih programskih konfliktov, pa seveda ne pomeni, da jih v praksi ne bo. To lahko sklepamo že po nekaterih iskrich, ki so doslej vzniknile med gorniški klubi in planinskimi društvami oziroma Planinsko zvezo Slovenije.

Prestiznost bo nekaj časa vsekakor čutili na obeh straneh. Na pobude, ki so jih iz Ljubljane poslali predsedniku lokalnega planinskega društva za postavitev križa na Škratici, se ta sploh ni odzval, zato pa je kot predsednik strankarskega občinskega odbora sodeloval v akciji ponovne postavitve skalaškega križa. Tudi nasprotovanje oblastnim organom in odločna podpora gornškemu klubu Henrik Tuma, ki je prišla s strani Planinske zveze po izdani odločbi o vzpostavitvi v nekdanje stanje, je praviloma zamolčana. Očitno je bilo takrat za odtenek važnejše, kdo postavlja križ, kot pa, da je ponovno postavljen.

Sedaj je aktualna Molička planina, češ da zgodovinski spomin in narodna zavest terjata postavitev koč nedalet stran od obstoječe Kocbekove koč na Korošici.

Prebiram »argumente« gornškega kluba, ki v imenu »splošnih prizadevanj po potrebnih družbenih reformah« dejansko pozivajo na nove denacionalizacije. Baj je pa so pravi argumenti povsem drugačni, kar je še dokaz več, da kadar strankarsko obarvana politika vzame v gorah stvari v roke, gotovo zadreka situacijo.

Konkurence se nam ni treba bati, ker nas bo silila, da zboljšamo svoje delo, ki včasih res nima haske. Ali pa je nova Skala tista prava konkurenca, bodo šele pokazali čas in rezultati dela, ki bodo krasili novostavljeno Zvezo.

SPLET NESREČNIH OKOLIŠČIN?

TURSKA GORA JE GNOJNA RANA GRS

MARJAN SALBERGER

Več kot sedem mesecev je minilo od velike tragedije na Turški gori, pa še vedno ni prepričljivih dokazov in še manj celostnih strokovnih razlag za njen nastanek. Nisem prepričan, da se ožje vodstvo Komisije za GRS sploh zaveda, kaj to pomeni za celotno GRS, pa tudi za širšo javnost. Njihove izjave za javnost poskušajo opravičiti tragedijo in na svoj način opredeliti težo odgovornosti in vzrokov, ki so pripeljali do tragičnega dogodka. Nedvomno jim to ne uspeva najbolje, še posebno ne s strokovnega vidika. Za tako početje si zaslužijo negativno oceno.

V tem času je bilo opravljenih več strokovno-tehničnih analiz dogodka, ki ponazarjajo domneve, kaj se je dogajalo v zadnjih usodnih trenutkih tik pred nesrečo. To dogajanje je vodstvo poimenovalo z znano frazo »splet nesrečnih okoliščin«, molčalo pa o vseh drugih nepravilnostih, ki so bile praviloma osnova oziroma povod, da je do navedenega »spleta okoliščin« sploh prišlo. Šele zadnja mešana komisija v svoji presoji omenja tudi druge dejavnike, ki naj bi tudi imeli vpliv na nesrečni dogodek. Zaključki zadnje analize so prišli v javnost šele meseca decembra lani — na žalost njihova vsebina ni bila objavljena v celoti — ter brez kakršnekoli ocene dogajanja na tem usposabljanju reševalcev-letalcev.

Za moje pojme je neizpodbitno dejstvo, da omenjena vodstvena struktura poskuša svoj del odgovornosti minimizirati oziroma v celoti izničiti ter vso težo odgovornosti prenesti na reševalce, ki nesreče na žalost niso preživeli in se tako ne morejo braniti. Vsako izmikanje odgovornosti je nedvomno tudi veliko vprašanje morale tega dela vodstva, ki a priori ne sprejema nobenega očitka, četudi je še tako upravičen. Gotovo velika moralna odgovornost ostaja in jo v nobenem primeru ni mogoče negirati.

Zaviti celoten sklop vzrokov za nesrečo, ki so posledica odstopanja od normalnega izvajanja usposabljanja, samo ali predvsem v tako imenovani »sklop nesrečnih okoliščin«, je bilo rečeno neodgovorno ravnanje in namerno prikrivanje vseh drugih dejavnikov, ki so s svojo težo nedvomno prispevali svoje k celotnemu dogajanju na usposabljanju reševalcev-letalcev oziroma k nesrečnemu dogodku.

Trdno sem prepričan, da do nesreče na sidrišču ne bi prišlo, če bi bilo usposabljanje reševalcev-letalcev pripravljeno na ravni že zdavnaj znanih metod, izvedba usposabljanja pa ustrezno strokovno nadzorovana in vodena.

Obstaja več načinov usposabljanja letalcev-reševalcev; naj v grobih obrisih opišem enega od teh.

Vodja usposabljanja s svojim strokovnim vodstvom določi oziroma oblikuje skupine reševalcev in domnevnih ponesrečencev; pri tem mora upoštevati zahtevnost terena, uskladiti oziroma prilagoditi število reševalcev in ponesrečencev, upoštevati sposobnosti reševalcev, določiti minimum potrebne osebne in skupne opreme (tehnične opreme) ter določiti naloge. Prej z imenom in priimkom določi vodje skupin (za zahtevnejše naloge in večje skupine inštruktorja reševalca-letalca), za katere je prepričan, da so sposobni skupino voditi, strokovno nadzirati delo in ne nazadnje odgovarjati oziroma nositi odgovornost za delo celotne skupine.

Na kratko še o nalogah vodje skupine:

- preveri po količini in kvaliteti osebno in tehnično opremo skupine,
- razloži skupini naloge, ki jih bo opravila, ter razporedi vrstni red opravil in del do prihoda na sidrišče in naloge posameznikov na sidrišču,
- pove, kako poteka komunikacija s posadko helikopterja in ostalimi udeleženci na usposabljanju,
- na terenu izbere vnaprej dogovorjeno sidrišče,
- razporeja reševalce in domnevne ponesrečence na sidrišču,
- strokovno nadzira delo in ga preverja.

Ko ugotovi, da je delo v celoti in pravilno opravljeno, prižge zeleno luč za začetek transporta.

Vodstvo ali vodja skupine ima vso pravico, da ukrepa v primeru nediscipline posameznika in ga izloči z usposabljanja.

Vodenje vežbe ali skupine je sicer častno, vendar predvsem strokovno in odgovorno delo.

Nerazumljivo je, zakaj pri sorazmerno veliki skupini reševalcev-letalcev na zelo izpostavljenem mestu v steni ni bil določen vodja (inštruktor reševalca-letalca), pa čeprav so bile naloge razporejene na dva, to je na reševalca-letalca in na domnevnega ponesrečenca.

Z opisanim načinom usposabljanja se zanesljivo izločijo subjektivne nevarnosti in preprečuje vsak »splet nesrečnih okoliščin«.

Trdim, da pri usposabljanju na Turski gori do nesreče ne bi prišlo, če bi delali po ustaljenih pravilih in že zdavnaj znanih metodah, ki jih je sprejela mednarodna komisija IKAR.

Po vsem tem se zastavlja kar nekaj vprašanj, ki niso bila niti postavljena, niti omenjena v nobeni analizi niti v kateremkoli članku v časopisju.

Kdo je bil vodja vaje oziroma usposabljanja letalcev-reševalcev na Okrešlju? Ta bi moral odgovoriti na naslednja vprašanja:

- ali je bilo v pripravi usposabljanja in pri izvedbi postorjeno vse za varnost udeležencev in kaj je to bilo;
- zakaj je bilo sedem reševalcev na izredno izpostavljenem sidrišču brez vodje skupine, inštruktorja reševalca-letalca;
- zakaj je bilo varovanje reševalcev na sidrišču tako slabo (samo en klin, vsi prisotni varovani na enem sidrišču na isti vrvi), ali niso imeli dovolj opreme, ali so podcenjevali izpostavljenost;
- ali obstaja na usposabljanju med moštvimi v steni in helikoptersko posadko načrt zvez, kdo v skupini je bil določen za komuniciranje s posadko v helikoptertju — ali pa je bilo to prepuščeno vsem, ki so bili v skupini;

namesto komentarja

SAMOMORILSTVO

Njega dni so kar številni dolinci, ki jim je bilo popolnoma dovolj občudovanja gorskega sveta iz varne razdalje globoko od spodaj, navdušene planince obtoževali samomorilstva: le kaj rinejo tja gor, so govorili, ko se ve, da bodo slejkoprej nesrečno končali. Mnogo pozneje, ko je začela postajati moderna porabniška miselnost, so k tej oceni dodajali še ugotovitve, da so tako neodgovorne poti tudi nemoralne, kajti denar za reševanje gre iz žepa prav vseh, ki jim od plače trgajo tudi takšno zavarovanje.

Ko to zimo beremo poročila iz slovenskih gora, objavljena na časopisnih straneh črne kronike, bi takim ocenam kdaj pa kdaj morali dati kar prav. Dan je v dolini lep, gore se kažejo v najlepši možni podobi, do vznožja gore je po vse boljših cestah kratek skok z avtom in po krajši hoji je človek med skalami, ki so marsikje ukovane v led in zato nevarne pasti predvsem za tiste, ki na take razmere niso navajeni in zanje niso opremljeni. Nekaj časa nekako gre, po-

tem se ustavi in nato v najslabšem primeru zdrvi v smrtnem diru navzdol.

Njega dni so v zimske gore hodili le tisti, ki so natančno vedeli, v kaj se podajajo in so bili na to pripravljeni. Zdaj so nekateri planinci prepričani, da pridejo vsak čas vsepovsod, kamor se namenijo, ker so si kupili dobre čevlje, odlična oblačila in nemara še kakšen cepin in kladivo. Toda ali znajo hoditi z derezami, če jih že imajo po naključju s seboj v ledenih hribih? Ali bi se znali ustaviti s cepinom, ki ga taki turisti nosijo s seboj v glavnem namesto palice za podpiranje?

Za take, ki tega niso vajeni, so zdaj nevarne zaledenele gore, nekoliko pozneje bodo nemara zasnežene, če bo padlo kaj snega in se bodo prožili plazovi, še pozneje krušljive, saj ne bodo imeli na glavi čelade, še kasneje prepadne, ko se bodo spet neprimerne opremljeni ali nepripravljeni podali na ferate, in še pozneje gore na meji med nebom in zemljo, ko bodo prepričani, da so se meteorologi spet zmotili in bodo vase zaverovane planince strele klatile z gorskih poti.

Naposled bi se vendarle morali zavedati, da je planinstvo lahko nadvse nevarna dejavnost, če se je lotimo z levo roko.

Marjan Rztresen

- zakaj pri nas ne uporabljamo čelad, v katere so vgrajeni elementi za povezavo s posadko helikopterja;
- ali je bilo število udeležencev usposabljanja (menda jih je bilo 50) usklajeno s številom inštruktorjev letalcev-reševalcev;
- kdo je bil odgovoren za skupno tehnično opremo in zakaj je bila na vaji slaba, izrabljena oprema (reševalna letalska vreča).

Odgovori na ta in še druga vprašanja bi morali razčistiti glede neposredne in posredne odgovornosti za nesrečo na Okrešlju.

Ker ni odgovorov na ta vprašanja, ostajajo dvomi med reševalci in tudi v nestrokovni javnosti. Ponovno z vso odgovornostjo trdim, da ob upoštevanju vseh varnostnih in ustaljenih strokovnih meril do te nesreče na Okrešlju ne bi smelo priti.

Moja trditev je zasnovana na lastnih izkušnjah, ki sem jih pridobil v času 48-letnega aktivnega dela v GRS (1946-1994), od tega 39 let kot inštruktor GRS, 34 let vodja podkomisije za vzgojo in tehniko reševanja v gorah, prav toliko let tudi član mednarodne komisije za reševanje v gorah IKAR; v tem času sem sodeloval na mnogih tečajih, vajah in helikopterskih seminarjih, organiziranih v okviru navedene mednarodne organizacije. S kolegi inštruktorji GRS Slovenije sem pripravil in organiziral ter osebno vodil preko 80 tečajev, vaj in seminarjev za inštruktorje, člane in pripravnike GRS Slovenije, prej pa tudi bivše države Jugoslavije. Zato ne morem razumeti, da v danih okoliščinah, ki so bile v času vežbe na Okrešlju (dobri vremenski pogoji, najboljše materialne možnosti, kar jih je GRS kdajkoli imela itd.), pride do take tragedije, ki ji v svetovnem merilu ni para. Izjave odgovornih, da se podobne nesreče dogajajo tudi drugod po svetu, so lažne in zavajajo javnost — kot da je nesreča na Okrešlju nekaj povsem normalnega. V komisiji GRS sem poleg ostalega dela dolga leta vodil tudi odbor za analizo nesreč v naših gorah in zbral podatke vse do leta 1994. V času mojega sodelovanja v IKAR-ju sem spremljal tudi analize nesreč v vseh alpskih deželah, kjer ni sledu o podobnih nesrečah, še posebno ne na vajah, kajti nesreče reševalcev na reševanjih so nekaj povsem drugega. Edini znan primer v Sloveniji se je pripetil 12. maja 1947. leta na tečaju GRS na Jermanovih vratih oziroma v Sandi-Wissiakovi grapi na Planjavi, ko se je smrtno ponesrečil pripravnik GRS **D. Koštomaj** iz Celja. Kot tečajnik sem v reševalni akciji tudi sam sodeloval. Zato so take in podobne izjave vodstva Komisije GRS milo rečeno nesprejemljive, neodgovorne in zavajajoče; verjetno je njih namen zmanjšati in posplošiti pomen nesreče na Okrešlju, po drugi strani pa prikazati, kako zelo nevarno je delo reševalcev v gorah in si na ta način pridobiti simpatije javnosti.

Če vodja usposabljanja ne upošteva osnovnih varnost-

nih pravil, bodisi da jih ne pozna ali pa da zanje ve in jih ne upošteva v celoti, potem res ne sme opravljati tako odgovornega dela. Posredno pa je za taka dejanja nedvomno odgovorna tudi oseba, ki mu tako delo zaupa. Varnostne ukrepe je treba še posebno na vajah izvajati dosledno in v celoti, zato ne vzdrižjo ugovora. Izjeme so objektivne nevarnosti v gorah, saj jih ni možno ali jih je zelo težko v celoti predvideti. Veliko težje je seveda pri reševalnih akcijah, saj ni možno predvideti in določiti časa, lokacije in vseh drugih okoliščin, ki so v danem trenutku prisotne.

Zanimivo bi bilo vedeti, kako je načelnik Komisije za GRS **Danilo Škerbinek** poročal in komentiral poročilo o nesreči na Okrešlju na sestanku mednarodne komisije IKAR. Če je to storil v takem slogu kot doma, potem se je pri mednarodnih strokovnjakih s tega področja zelo osmešil.

Zmedena je tudi odločitev ožjega vodstva GRS, ki je po nesreči na Okrešlju prav v »butalskem« stilu reševanja svojih nestrokovnih problemov kupila za vse reševalce žepne nože, da bi v podobnih primerih lahko ukrepali. Kako, se ve. Do takih primerov na vajah in usposabljanjih ob upoštevanju osnovnih varnostnih meril in njihovem doslednem izvajanju enostavno ne sme več priti. Potrebna je samozavest, primerna disciplina, odgovornost, tudi moralna, in ne nazadnje zadostno strokovno znanje in praksa. Ne morem pa se strinjati z geslom, da se na napakah učimo. Ne vem, kaj bi na to dejali umrli prijatelji.

Res je, da imajo tudi v Avstriji manjši helikopterja, ki imajo vravno podvez za tovor, v helikopterju nož, vendar je točno določeno pravilo, v katerih primerih ga lahko uporabijo.

Prepričan sem: če bi reševalci na nesrečnem sidrišču imeli tudi po dva noža v svojih žepih ali nahrbtnikih, s tem ne bi v tistih kritičnih trenutkih rešili problema.

Stopnja nevarnosti pri reševanju v gorah je res velika, vendar se na podlagi izkušenj in ustreznega znanja znatno zmanjša. Predvsem subjektivne nevarnosti na vajah ne sme biti. Še posebej velja to za helikopterska reševanja, kjer neodgovornost, slabo vodenje, nedisciplina, slaba oprema, neustrezno komuniciranje, neupoštevanje osnovnih varnostnih načel, strokovno nenadzorovano delo in improvizacija nimajo svojega mesta.

Nerazumljivo je, da ožje vodstvo Komisije za GRS dopušča, da grede ljudje na vajo s slabo, dotrajano opremo, in to ob ogromnih finančnih sredstvih, ki jih ji zdaj daje država. Ali bo za to kdo odgovarjal?

Po mojem je velika nevarnost za bodočnost v tem, da ožje vodstvo Komisije za GRS ne vidi — ali pa noče videti — dejstev ob tej tragični nesreči, da jih ne priznava, jih celo potvarja in na lep način skuša pomesti pod preprogo. Ne priznava nobene odgovornosti, niti moralne ne. Moje osebno mnenje je, da so posamezniki v ožjem vodstvu GRS, pa tudi tisti, ki jih podpirajo, moralno močno, močno bolani. To pa je tudi za GRS kot celoto zelo slabo, še posebej, če ne bo znala v sedanjem vodstvu napraviti reda.

Kakšne spremembe v slovenski planinski organiziranosti lahko pričakujemo od letošnje (voilne) skupščine Planinske zveze Slovenije? Zadnje dni marca bo vse jasno!